

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Secvndvm. De Societatis Belgium propagatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

lem, si quando Rex annueret, Ignatius designaret) Gallicâ; vterque secundissimis hominum auribus, dicentium, videri vt olim in Apostolos, ita nunc in Patres linguarum varietate sanctum Spiritum incidisse. Nec latere hæc Regem poterant, quæ in tantâ luce gerebantur. Alij super alios sermones boni, non temerè, aut ex incerto, sed ex præsentè Sociorum vitâ gestisque nati, obiectum calumniarum vallum crebro velut ariete conuellebant, donec via tandem strata est veritati: quæ admissa in aures animunq; Regis, breuî benignum nobis reddidit, tamq; diu optatam, totq; studiis quæsitam obtinuit gratiam. Ego quidem istas, quamuis rei Christianæ parum tunc opportunas, tamen Societati benè ominatas, interpretor admissionis moras. Quemadmodum enim sic naturâ comparatum est, vt, quantò molestiore partu fetus in lucem editur, tantò ferè sit viribus præstantior, atque in egregiam corporis magnitudinem assurgat: haud absimili ratione Flandro-Belgica Societas, quantò difficilius est nata, tantò maioribus adolescens incrementis, in virilem denique statum robusta euasit, beneficio primi rerum Parentis Dei, gratiæ suæ opera plerumque ad naturæ modum suauis prouidentia attemperantis.

Rex admittit Societatem.

CAPVT SECVNDVM.

De Societatis per Belgium propagatione.

Magisne in collocandâ apud Belgas, an propagandâ Societate, se prodat fortis æquè ac suauis prouidentia Numinis, haud facile iudicari. Certè quàm multa sunt toto Belgio Collegia, tam varias eorum origines contemplan, certissimam Dei in tantâ varietate manum, per aduersâ prosperaq; vrgentis opus suum, ac denique perficientis, cogor agnoscere. Iam primus erat, isq; difficillimus, ingenti molimine apud Regem superatus labor, donatâ iure Belgij Societate; sed adiectis eiusmodi conditionibus, quibuscum haud ferè impari conatu luctandum fuit: donec has quoque post annos octo & viginti, pro suâ sapientia idem ille Rex sustulit, tamquam boni publici moram, segetemque dissidiorum. Interea Romam, quæ hîc gesta erant, nuntiaturus Ignatio, quem Societas Belgica in primis sollicitum habuerat, Ribadencira properabat; ignarus eum morte iam obitâ cælo receptum, rei actæ non modò spectatorem, sed actorem quoque primarium existisse. Nam vix tertio post mortem eius die, Rex nullâ nouâ causâ Societatem admittit, haud dubio Ignatij de cælo patrocinantis instinctu. id quod Ribadencira ipse, rem tempusq; considerans, liquidò prædicabat. Ceterum Ignatius, haud ita diu ante fatalem diem, quem diuinitus cognitum habuisse creditus est, ordinat Societatem, inque duodecim Prouincias distinxerat, & Germaniam quidem diuisam in Superiorem Inferioremque, illam Petro Canisio Belgæ, hanc Bernardo Oliuero item Belgæ, dederat gubernandam. Sed Bernardum, inito necdum Magistratu, nouella hæc amisit Prouincia, illo ipso tempore quo communem Romæ Parentem Societas amittebat. At in demortui Ignatij locum subrogatus

Prouincia
Germania
Inferioris
ab ipso
Ignatio
instituta.

tis Iacobus Lainius, statim ad Prouinciam suo capite orbatam respexit, nouumque illi ducem Româ misit Euerardum Mercurianum Belgam, cum qui deinde ad vniuersæ Societatis gubernacula post Franciscum Borgiam sedit. Hic itaque primus Germaniam Inferiorem Prouincialis rexit octennio propè toto; donec Lainius, ad Ignatij quasi exemplum, quo anno gubernare ac viuere desit, Prouinciam aliquot iam Collegiis auctam partitus, alteram à Rheno Rhenanam dictam Antonio Vinckio Belgæ imposuit, alteram cum veteri nomine Inferioris Germaniæ, quæ & Belgica dici cœpta est, reliquit Mercuriano. Verùm Franciscus Borgia Lainij successor, Romæ sibi Assistentem retinens Euerardum, eius loco Franciscum Costerum Belgij Prouincialem iussit, ac continuatâ exinde serie rexerunt, Balduinus ab Angelis, iterum Costerus, Oliuerius Manaræus, Georgius Duras, Bernardus Oliuerius, illius primi ab Ignatio designati nepos, Franciscus denique Flerontinus: donec & Belgium, iam nimis amplam Prouinciam, diuidere placuit, Alberti Archiducis arbitrio consumissâ partitione, qui discrimen idiomatis secutus, quâ parte Flandrici sermonis est vsus, Flandro-Belgicam; quâ parte Gallici, Gallo-Belgicam fecit. Et nostram quidem Flandro-Belgicam rexere Guilielmus Veranneiman, Carolus Scribani, Antonius Sucquet, Florentius Montmorency, Iacobus Stratius, Guilielmus de Wael, Fredericus Tassis, & nunc regit Ioannes de Tollenare. Hæc idcirco commemorare visum, ne quis expectet omnium, quæ toto Belgio sunt, Collegiorum origines, sed eorum dumtaxat, quibus Prouincia nostra constat. Horum Princeps Louaniense est, cuius firmam possessionem adiuimus, moderante Belgium Margaretâ Austriacâ Parmensi. Nihil Albano Duce profectum. At Requiesius Antuerpiæ, Brugis, Traiecti nos collocauit. Alexander deinde Farnesius Parmæ ac Placentiæ Dux Cortracum, Gandam, Ipras, Bruxellas, Groningam induxit: & vnde hæresis expuletat, reduxit Antuerpiam, Brugas, Traiectum, pari merito seu primùm collocatæ seu restitutæ Societatis. Reliqua Collegia, Winocibergensè, Siluaducensè, Ruræmundanum, Mechliniensè, Dunkercanum, Casletanum, Belliolanum, Aldenardensè, Liranum, Alostanum, Hallensè, adde Professam Antuerpiæ Domum, Alberto & Isabellæ Serenissimis Belgarum Principibus debemus; ac denique Bredanum soli post Albertum iam mortuum Isabellæ. Gallo-Belgica Prouincia (vt Anglorum Patrum Gandauî, Leodij, Audomaropoli, Watenis, prætermittam sedes) viginti tribus constat domiciliis, quorum bina sunt Tornaci, Duaci, Montibus Hannoniæ; ceteris vrbibus singula, Cameraci, Audomari, Atrebatî, Insulis, Leodij, Namurci, Valencenis, Luxemburgi, Dionanti, Ariæ, Armenteriæ, Athi, Bethuniæ, Hui, Hefdinij, Malbodij, Niuellis.

Sed hæc alterius Prouinciæ Collegia nominasse, sit satis; nostram nunc Spartam excolamus.

Admissâ nutu Regio in Belgium Societas adhuc nullam terræ particulam suo iure possidebat, cum Elias Schoranus Concilio Brabantiæ à secretis, vir pietatis ac prudentiæ laude conspicuus, hortos ædèsque peramplas Louanij viâ Bacalenâ sitas, suo nobis ære comparauit. Inclinauerat huc viri animum peruersorum erga nos odium; quod vel so-

*Societas
Belgica in
duas Pro-
uincias di-
uiditur.*

*Origines
Collegio-
rum Pro-
uincia
Flandro-
Belgica.*

lum, spectatæ alioquin, probitatis argumentum sufficiens censebat. At enim per patriæ leges ea domus in potestatem nostram venire non poterat, nisi Brabantia Ducis accedente consensu; ad quem obtinendum, necesse erat & ipsum consentire Louanienſis vr̄bis Senatū. Huic igitur Schoranus per se ipse, quò pleniùs beneficeret, pro nobis supplicauit. Verùm à Senatu re totà ad Mendicantium Ordines Parochosque, minùs tunc nostræ causæ fauentes, reiectà, nihil actum. Nec tamen primo deiecta conatu desperauit Societas, sed meliore, vt putabat, per viros Principes viâ rem denuò tentauit. Et Margareta quidem Austriaca, Belgium pro Philippo fratre in Hispaniam profecto gubernans, id concedi à Senatu vehementer optabat. Comes autem Fera, postea Dux, nostri Ordinis amantissimus, omnino transigendum suscepit, misso ad Louanienſes Marchione Bergensi: cuius ea vis in agendo fuit, vt petentibus longam consultando diem, negaret re infectâ se Louanio abiturum. Senatus his augustiis comprehensus, ne repugnare solus videretur, quos maximè rebatur aduersaturos, Academia suæ Doctores, Religiosorum Mendicantium Ordines, & Parochos admonet, quo res loco sit, in mediumque proferre, siquid contrà sentiant, iubet. Parochorum Decanus, vir & gradu & scientiâ Theologiæ venerandus, acerrimè contra nos disputauit. At Mendicantium Ordines, vt Religiosos decebat viros, gratias egère Senatui, quòd suorum commodorum meminisset, ceterùm se nostro accessu nihil magnoperè incommodi timere; aut siquid etiam timerent, longè se commodum anteferre ciuitatis, quæ bonorum virorum numero augetur.

Academia omnium nomine sententias dicturos miserat duos præstantes Theologos, Tiletanum, & Martinum Richouium, haud multò post Iprensium Episcopum; qui supra spem liberè causam nostram ardentè egère, vt iam Senatui non eam amplecti, verecundia esset. Hoc rerum cardine dum expertes consilij sese ipsi anxie circumspiciunt, audentior nonnemo, & ceteris irreligiosior, fit huiusmodi auctor sententiæ: vt, quando Gubernatrix Margareta, Comes Fera, alijque ita postulent, accipiatur Societas, sed iis legibus, in quas conuenire ipsa met nolit, ita fore, vt nec Collegium Louanij sit, & Senatus tamen Principum postulatis annuisse videatur. Hasce leges conquirentium non maior fedulitas fuit, quàm imprudentia: non solum enim nostro aduersantes Instituto, verùm etiam Ecclesiastico Summi Pontificis & Antistitis Leodiensis iuri contrarias conuexère, iisque oneratum Senatusconsultum edidere. Eâ re quamquam offendebar Marchio Bergensis, orabat nihilominus Socios, vt, dissimulato tantisper iure suo, ad iniqua descenderent, haud dubiè perexiguo lapsu temporis æqua obtenturi. Eruditi quoque homines prorsus auctores erant, docebantque irrita esse, quæ sæcularis Ordo ad Ecclesiasticum spectantia inseruisset; ac facile etiam tolli posse, imploratâ Pontificis auctoritate. Senatus vt vidit nostros non repugnantes, opinione suâ falsus, decreti seueritatem mollire cepit quibusdam verborum officiis, promissisque; atque interim pactis religiosè standum admonebat. Enimuero steterè Socij, ac ne habendarum concionum potestatem (ea erat ex conditionibus vna) à Senatu

pete-

*Agitur
Louanij,
vt Societas
fundo
donetur.*

petere, aliquantisper iis abstinere. Circa confessiones, quas iniussu Parochorum audire nefas statuerant, illud commodè cecidit. Ciuum multi quotidie petendâ Patribus confitendi facultate suos Parochos adeo defatigabant, vt victi importunitate, ac præcipuè Decanus ille, qui contra maximè tetenderat, nunc supplices peterent, ne suorum confessionibus dare aures grauaremur. Interea Euerardus Prouincialis Senatusconsultum Granuellano Cardinali exhibebat, qui indignas conditiones detestatus, nihilo tamen plus à Senatu obtinuit. At Leodiensis Episcopus Robertus à Bergis Marchionis frater (nam Georgius ab Austria diem suum obierat) re intellectâ, primò Senatum læsæ iurisdictionis factæ grauer accusauit, deinde Adriano, Sociisque quos ille idoneos censuisset, concionandi, & à criminibus quoque, quorû cognitio ad se vnum legibus spectaret, absoluendi potestatem amplissimam concessit. Pius irem Quartus Pontifex Maximus, Apostolicis litteris ad Granuellanum datis, ei patrociniū Societatis singulari curâ demandabat. quod Granuellanus suscipere palam professus est. His rebus factum, vt, in quæ pacta Patres necessitate descenderant, vim ea nullam obtinerent; functiones suas illis liberè exercentibus, Senatu tacente. Sed non idcirco transactum erat. Nostros possessionem legitimè adire cupientibus haud negabant apertè, sed variâ ludificatione aliam ex aliâ necebant moram. Ac subinde nouam fundi ampliandi occasionem diuina bonitas obtulit per Gualterum Rouffelium in D. Petri Canonicum, qui amplas quasdam ædes Schoranis contiguas Societati coëmit.

Inter hæc vertebarat sæculi annus sexagesimus secundus, cum Iacobus Lainius Præpositus Generalis è Galliâ, quò cum Pontifex miserat cum Hippolyto Cardinale Estensi ad prohibendas Catholicæ Religionis ruinas, re istic fortiter gestâ, in Belgium progressus est cum Hieronymo Natali, magnoque gaudio ac honore exceptus Bruxellis à Margareta Principe, quæ illum Romæ concionantem audire, & si quando impediretur Ignatius, ad exomologesin adhibere consuebat. Granuellanus quoque Cardinalis, ac Præses Viglius iam benignior, collaudatâ Sociorum vitâ, prolixè operam Lainio Societatiq; addixere, non vno postea nobis probatam argumento. Inde Antuerpiam profectus, prima ibi iecit fundamenta Collegij. Ad extremum Louanij summâ honoris significatione habitus est; præsertim à primis Academia Doctoribus: quippe quem Tridenti in isto orbis teatro partes agentem suas cum admiratione plausuque viderant, ac sciebant etiam nuperrimè in Pauli IV. demortui locum ad supremas infulas non paucis Cardinalium suffragiis designatum. Hic tum Louaniensis Senatus, vel tanti viri aduentu, vel futuri Antuerpiæ Collegij rumore velut à somno excitatus, seriam, vt videbatur, cogitationem de admittendâ Societate suscepit. Acceruntur in Curiam nostri. Vtrumque in has leges conuenitur. Domus Patrum, volente, iubente Senatu, ad manus mortuas transito. Patres ne horâ septimâ matutinâ primâve pomeridianâ concionantur. Ne præter suos alium in suâ æde, nisi magnâ causâ, sepeliunt. Ne vinum cereuisiamque vendunt. Edificia facta tecta habent. Grammaticam, Græcam ac Latinam, Rhetoricam, Philosophiam, doctrinam

*Iacobus
Lainius
Præpositus
Generalis
venit in
Belgium.*

*Senatus
Louaniensis
admit-
tit Socie-
tatem.*

strinam Christianam, ædificatis à Senatu scholis, & constituto Magistris alendis censu, docento. Iam res confecta erat, cum per summam alicuius fraudem malè conscriptis tabulis, vitiata pacta obruduntur, quibus nostri meritò repudiatis, cum Senatu de iniuriâ expostulant nullo fructu. Tot tantisque iam frustrata conatibus Societas, sustentabatur nihilominus spe bonâ; & quidquid opportunum videbatur circumspiciens, missâ contentione publicâ, ad captandam priuatim singulorum beneuolentiam se conuertit. Nimirum singuli fermè minus acriter repugnant, quàm cum conspirant vniuersi. Hæc velut prensatione mirum quàm mutati animis Senatores: Ioanni Tynpelio Consulenti rem omnem committunt. Is Theologicam Facultatem consulit: quæ donandam respondit vrbe ac fundo Societatem, cuius Institutum pluribus iam Pontificibus, ipsique adeò Concilio Tridentino, probatum esse constaret. Ad hanc communem Doctorum sententiam addidit Cunerus Petri Brovvershauus, qui deinde Leowardiensium Episcopus fuit, suas priuato studio preces. Atque hîc demum victus auctoritate & patrocínio Senatus, potestatem Rousselio facit quas emerat ædes Societati legitimè ac iure tradendi. De Schorani ædibus iam vitâ functi, quoniam cum heredibus quæstio intercedebat, nihil tum actum. Prima Sociorum cura publicas maturare tabulas, quibus Senatusconsultum, non vt aliàs spurium, sed ex fide sincerum traderetur. Deinde Bruxellis curatus Brabantix Ducis assensus. Hæc de re datum diploma Regium mense Augusto, anno sesquimillesimo sexagesimo quinto. Hæc illa est prima Belgici soli hereditas, sanè pretiosa, si quibus laboribus empta perpendimus. Reliqua deinceps, semel obice superato, facilia fuerunt. Nam cum Rousselius fundo vellet adijcere, Senatus nihil omnino repugnauit. Mox & Schorani ædes, re cum heredibus tractatâ, ad nostras manus facili Senatusconsulto transmissæ sunt. Denique anno M. D. XCVIII. cum pro Sociorum numero angusta iam esset illa habitatio, & in vrbis angulum retrusa, neque ædes firmæ satis ob vetustatem; sedes transferre placuit in eum, vbi nunc agimus, locum, vniuerso Senatu annuente, vt nouas ædes ciuili exemptas iure inter Ecclesiastica bona liceret referre. quas ædes Socij sensim suis aptauère vsibus, omniumque maximam, cui Arschoranæ nomen, in templi aliquam speciem conuertère, cuius hodieque est vsus. Ceterum de Louaniensi Collegio optimè ante omnes quæ fauore, quæ donatione meritis est aternâ dignus memoriâ Læuinus Torrentius Antuerpiensium Episcopus, iure optimo indeptus nomen atque insignia Fundatoris.

*Collegium
Antuerpiense.*

Nihilo faciliores, non Senatus quidem, sed æmulorum machinatione, Collegij Antuerpiensis origines fuère: quæ quamquam ab ipso olim Ignatio eius vrbis hospite duci possunt, propius tamen veriusque Iacobo Lainio tribuuntur. ad quem Antuerpiæ agentem anno M. D. LXII. cum primarius quisque Hispanorum salutandi studio accederet; ita viri virtute, sapientiâ, grauitate capti sunt, præsertim vbi aliquoties de diuinis rebus verba facientem audiuerè, vt omni ope apud se, gentis suæ Ecclesiasten futurum, retinere contenderent. Sed eam commotationem cum neque persona Præpositi Generalis

ralis quam Lainius sustinebat, neque à Pio IV. imperatus ad Tridentinam Synodum reditus, paterentur; hoc saltè impetratum, vt viros de Societate præstantes appromitteret. nec promisit faciliùs, quàm dedit. Ex eo tempore de Collegio agi cœptum. Et Euerardus Prouincialis iacta femina studiosè fouebat, haud ignarus quàm opportunam domicilio Societatis collocando Antuerpiam Ignatius ipse censuisset; quippe urbem cum primis Europæ comparandam, incredibili gentium exterarum frequentia, vnde perpetuum litterarum cum toto orbe commercium. Agebatur hæc res maximè Hispanorum studiis: inter quorum primarios & Canonicorum Collegium hac lege conuenerat, vt Canonici darent fundum, in quo Hispani nobis ædificarent. sed ea consilia sinister de Societate rumor sparsus è Gallia dissipauit. Interea ne Sociorum labor solis defudaret Hispanis, placuit & ad indigenas dicere Belgicâ Gallicâque lingua. Primus Belgicè auditus pro concione loqui Franciscus Costerus, iam tum Prouincialis Euerardo suffectus; Gallicè Robertus Claiffonius, nuper à concionibus Regina Galliarum, & propter eloquentiam Argentea Gallia tuba vulgò nuncupatus: qui etiam Orator potissimum electus est, communi Canonicorum suffragio, quando Franciscus Sonnius coram Albano Duce Aulâque vniuersâ Antuerpiæ inaugurabatur Antistes. Et sanè magnis apud Antuerpienses proficiebant augmentis existimatio & amor Societatis, postquam tres nobilissimi Ecclesiastæ, Hispanus, Belgicus, Gallicusque, vno tempore in primariis vrbis templis Euangelicas inflarent tubas. iamque spes magna erat Collegij à Senatu impetrandi, nisi furiale illud Icono-

Iconoclasta
1566.

chorum bellum ex improviso, velut hiante terrâ ab inferis excitatum, pulcherrima cœpta deformasset disturbassetque, Costero vrbe pulso, Claiffonio ad tempus delitescere coacto, Hispanis metu conticentibus. donec, tempestate discussâ, redditoque vrbi sereno, ad suam quisque stationem redière, ac tum denuò Hispanis Lusitanisque, simul & ciuibus, ardor fuit coëmendi commodum Collegio erigendo locum. Id quoniam inconsulto Belgij Governatore aggredi leges verabant, Hispanorum Lusitanorumque; primi eam facultatem ab Albano petere institerunt. Sed nihil vnquam impetrari ab homine potuit, tametsi maximè vrgeret Ruizius negotiorum Regis Lusitaniæ administrator, qui, præter studium suum & operam, annuum quoque, vectigal in templi fabricam & Patrum alimenta spondebat. Ac ne ipsius quidem Reginae Annæ Austriacæ, Philippo Regi desponsæ, hinc in Hispaniam abeuntis, valuit commendatio. Itaque conductis ædibus acquiescendum fuit, iamque Socij numerabantur quatuordecim. quos omnes alebat mercatorum tum Castellanorum, tum Bæticorum liberalitas, imperatis sibi met eleëmofynis, quas in singulos menses Patribus representabant. Ac licet Bætici, suborto cum Castellanis diffidio, pium hoc symbolum conferre cessarent, nihilo tamen minus Societas accepit, Castellanis Bæticorum defectum duplicatâ largitione supplentibus. Ringebatur interim inuidia, nec ferre iam poterat tam constantem mercatorum, quos inter facile princeps erat Ferdinandus de Friez, in stabiliendâ Societate conatum. Timor aduersarios habebat, ne domicilij ius sensim acquireretur Patri-

Castellani
de Societate
benè merentur
Antuerpia.

B b b b

bus,

bus, si longior daretur quies. ergo in arbusculam adhuc radice tenerâ euellendam facta conspiratio. Primùm ereptus domestici facelli vsus sententiâ Episcopali. dein structæ ædibus insidiæ, conductis quidem adhuc illis, sed spe nostrâ ac destinatione aliquando possidendis. Turbavit Patres improuisa necessitas emigrandi. sed, Deo res nostras altiore consilio dirigente, feliciter aduersantium machinationes elusæ. facti indignitas stimulauit amicorum animos ad nouas ædes quàm studiosissime quærendas: quas etsi voto suo ferius (biennij enim fuit labor) longè tamen aptissimas inuenere. Pascebat nihilominus aduersarios nostra exagitatio; & successu animabantur, vt quos commouere iam ceperant, impellerent in ruinam. Haud obscurum erat Societatem præcipuè expeti ciuibus, docendæ iuuentutis gratiâ. Id si præstarent alij, nimirum illa inutilis reddebatur, aut minus certè expetenda. Huc igitur collatis curis viribusque, Gymnasium aliquod excitatum est Seminarij Episcopalis nomine, in quo eadem omnia, quæ à nobis ciuitas expectabat, ab alijs præceptoribus traderentur. Quæsitus in eam rem Moderator, ac denique repertus Iacobus quidam Tilmannus, nostri Ordinis defertor, homo vanus & impotens sui, sed qui ad breue temporis personam sciret grauem sustinere. Is magnificas ædes in ludum litterarium conduxit, magistros aduocauit, librorum exponendorum syllabum nostro more contexit, scholas aperuit. Magnum apparatus secuta par expectatio. & initia, vt fit, speciem aliquam habebant; sed breuis, quod ille ait,

— atrum

Desit in piscem mulier formosa supernè.

Moderator siquidem ilte, præter magnam ex vitæ licentiâ infamiam, grande etiam æs alienum immoderato familiæ sumptu & vestium luxu contraxit. Quâ causâ clam ex oculis se subducere coactus est, postquam non toto biennio rexerat Seminarium. Huiusmodi aduersis exercebatur Societas, donec Albano Duci successor datus est à Rege Ludouicus Requesenius, magnus Castellæ Commendator, insigni pietate vir, & amantissimus nostri. Hoc Belgij Gubernatore tametsi spes certa erat obtinendæ possessionis, in morâ tamen periculum erat, ne dilaberetur quæ pulcherrima inuitabat emendæ domus occasio. Quare Ferdinandus de Friez extremo postulato tentandum duxit Albanum, si fors annueret abiturus. Quem vbi nihilo fauentiorem sensit, haud vrgendum ratus, ne importunitate peccaret, & vsurus tamen occasione antequam fugeret, dissimulato nomine domum emere statuit, in eamque rem ipse florenorum quinque millia statim obrulit, alij mercatores quatuor millia addidere. Visebatur Antuerpiæ ampla & magnifica domus, in quam olim Carolus V. Cæsar cum sorore Mariâ Hungariæ Reginâ accepti fuerant, viginti duobus florenorum millibus oppignorata Italis mercatoribus. quæ summa nisi ad diem repræsentaretur, venalem illam proferibere dominus cogebatur. erat ea sanè tum situ, tum laxitate Societati admodum opportuna, in quam ipse Antuerpiensis Senatus, ante ædificatam, quâ nunc vitur, Curiam, sexaginta florenorum millia obtulerat, nunc triginta dumtaxat & quatuor millibus æstimabatur. Continuo ad eam summam conficiendam adiecit animum Ferdinandus, breui-

breuique tantum conflavit argenti, quantum Italis mercatoribus debebatur. Ac ne quid emptio dissimulata postmodum negotij facesseret, clam ipse adit Gasparem Scherzium, Grobendonckij Toparcham, illarum ædium dominum, remque aperit ex fide. Is ubi rescivit Patribus domum suam quari, non modò vendere non abnuuit, sed de pretij summâ remisit mille, vt in partem tam boni operis veniret. Ita negotio quàm occultissimè transacto, restabat impetranda Senatus auctoritas: quem etsi adhuc propensum senseramus, metus tamen hærebat aliquis, adeoque visum tentare prius animos, quàm de coëmptâ nobis domo vulgaretur. Appositus in hoc vrbis Gubernator Perenotus: qui cum interrogasset, probaturine essent si qui amicorum opportunitam Societati compararent domum, respondere, nullam in vrbe suâ tam esse splendidam, quam non ei ex merito se debere faterentur; ac si nulla esset aut ampla satis aut commoda, voluntatem sibi neutiquam deesse ad excitandam nouam, sed iniquitate temporum negatam facultatem. Hac Senatus benignitate res in tuto posita est; de Aquensi domo clarè indicatum; emptio legitimè perfecta; quin vtrò etiam, quod ærario ex eâ transactione debebatur, Societati condonatum.

Iam suum fundum habitabant Patres, templo utebantur alieno. Carmelitanum id erat, quod nostris maximè munitum florebat. sed eorum, quibus nostra dolebat fortuna, molitionibus factum, vt hoc quoque nobis interdiceretur. Occasio ea fuit in nostro ædificandi. Ferdinandus de Friaz, pridie D. Laurentij opus festinanter aggressus tantâ celeritate confecit, vt ante sequentis anni Februarium templo commodo neque inconcinno vteremur. Hic tandem Societas, post annorum propè quatuordecim nullâ certâ sede iactationem, aliquando conqueuit. Quis non miretur tanto pretio empram domum, templumque ædificatum, eo maximè tempore quo bellis plusquam ciuilibus ardebat Belgium, cessabant mercimonia, res pecuniaria laborabat, validissimi ex omni ordine aduersarij obnitebantur? Nimirum haud vulgare id fuit Dei Societatem suam seruantis ac fouentis argumentum. Fruebantur partis tanto labore possessionibus Patres, ædes sacra ciuium honestissimis frequentabatur; scholæ & numero & dignitate florebant; cum secundissimas res (quæ est humanorum vicissitudo) casus tristissimus euertit. Sublato è viuis Requesenio, Belgij Ordines Reipublicæ gubernacula tenebant, cum fatalis ille annus septuagesimus octauus Societatem domo atque vrbe expulit ob negatam Deo Regique perfidiam. quâ de re proprius recurret sermo in loco. Post exsiliij octennium cum bono Deo Alexander Farnesius Parmæ Dux urbem Regi, vrbique Societatem cum scenore restituit. Nam breuè ea fuere Collegij incrementa, multis amicorum, sed præcipuè Ioanne Delrio Cathedralis Ecclesiæ Decano, & Ægidio Gerardi viro Consulari collaborantibus, vt in mentem veniret diuisionis. quod consilium deinde promouit auctoritas Claudij Aquauinæ Præpositi Generalis, iam pridem in Belgio Professam meditantis domum. Ergo nouæ Collegio ædes quaesita; antiquas Patribus Professis relinquere placuit. Domus erat nomine Anglicana, quam olim Anglis mercatoribus vtendam dederat

*Senatus
Antuer-
piensis in
Societate
benevolentia.*

*Domus
Professa
Antuer-
piensis*

florens Respublica, salubri cælo amœnoque. Hæc visa aptissima. Sed enim vbi de illâ agi cœptum, ingentes motæ difficultates, quas breuî omnes feliciter Caroli Scribanij enodauit industria. & verò Consul ipse Henricus van Etten cum Senatu sponte suâ nostris partibus fauebat. Huc igitur Collegium anno huiusce sæculi septimo translatum: vbi, præter Humaniorum litterarum, etiam Theologiæ studiosi agunt partim nostri, partim externi, ex Seminario Episcopali. & nostros quidem Theologos dotauit Petrus Oostendorpius, vesticulum, quas Licentias vocant, Prefectus, & à Consiliis Regi. de Collegio autem optimè merita est Anna Sgreuens. At Professorum Domus, separato licet Collegio, non statim suo nomine gauisa est, tametsi id summopere vrgeret Claudius Generalis, obstante temporum iniquitate, & angustis rei familiaris: quibus sensim manifestâ Dei ope superatis, tandem anno sexto decimo perfectè constituta stabilitaque est totius prima Germaniæ, cum duobus antè annis iacta essent fundamenta templi, quod anno primo & vigesimo è marmore perfectum Ioannes Malderus Antuerpiensium Episcopus diuo Ignatio Societatis Parenti toto orbe primum consecrauit. Præter hæc duo Antuerpiæ domicilia, nuper etiam excitatum est Conuictorum Collegium, magno iuuentutis non dico Belgicæ, sed Europæ bono; Hispanis, Italis, Germanis, Gallis, Anglis, Hibernis, liberos suos mittentibus ad domesticam Societatis institutionem. Certè Conuictores scholarum nomen eruditione, frequentia, nobilitate, sed potissimum singulari, quam à nostris domi hauriunt, morum probitate commendant.

Collegium Conuictorum.

Collegium Brugense.

Brugæ quoque, vt Antuerpia, Parente nostro ac Fundatore gloriantur Ignatio; post quem longo interuallo primus Collegij femina in patriam intulit Robertus Claiſſonius anno M. D. LX. Is dum ad suos ex Superiorum imperio grauib; de caussis diuertit, in D. Donatiani æde vrbis principe rogatus pro concione dicere, obstupescit Brugas, & sui nominis celebritate compleuit. Inde vt Romam, quò vocabatur, abscederet, vix permissum: adeò in amorem concionatoris exarserat ciuitas. Creuit amor ex absentis desiderio; nec quies fuit, donec redonatus est Brugis. Excepit reuertentem communis omnium gratulatio. Ipse ante omnes vrbis Episcopus Petrus Curtius tanti hominem fecit, & in eo Societatem vniuersam, vt ad Lainium Præpositum Generalem litteras daret, quibus sibi orabat potestatem suscipiendæ Claiſſonij Professionis; sine non alio, quàm vt eâ solemnitate apud Brugeses nomen Societatis redderetur illustrius. Dedit Lainius summâ voluntate, quod honori ac bono Religionis nostræ Præsul optimus petebat. Ergo in Cathedrali Ecclesiâ, quanto maximo potuit apparatu Sacris operatus Antistes, coram Mercuriano Prouinciali, Balduino ab Angelis, aliisque Sociorum nonnullis ad celebritatem euocatis, accepto Roberti profitentis solenni voto, magnificam de nostro Instituto ac moribus ad Clerum, ad Senatum, ad ciues maximo numero circumfusus, & nouæ rei lætos spectaculo, instituit orationem. Ingens ex eo præconio pondus accessit famæ commendationique Societatis: cui & nouum additurus momentum, in maturanda Collegij principia vehementer

Curtius Episcopus excipit Claiſſonij professionem.

menter inclinatus Episcopus, Claiffonium voluit promulgare solenniter acta Conc. Tridentini in summâ æde coram vtroque Senatu tam vrbis quàm Franconatus: Optimatum hic ordo est, quartum, vt vocant, Flandriæ membrum. Hæc Collegij præludia fuere: quo tempore nostros domo suâ hospitaliter accipiebat Antonius Monachi Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, egregius nostri Ordinis patronus. Anno demum M. D. LXX. petente Remigio Druitio Episcopo, Curtij successore, stabilis Sociorum habitatio inchoata est. Coëmpta domus, & nostris aptata vrbis. apertæ scholæ. dotem aliquam Magistris alendis Episcopi & amicorum pietas conflauit: ciuitas, propter communem inopiam, nihil tum quidem contulit. Initia tam bona, spesque meliores infregit fatalis ille septuagesimus octauus annus; quo rerum potiti perduelles, Societatem Brugis quoque pepulere. At septimo post anno, reconciliatâ Regi per Alexandrum Parmensem vrbe, & nos in integrum restituti sumus. Exinde constans fuit habitatio, sed non eadem domo. Transiitum est ex angustiore viginti annos habitatâ in laxiorem, magisque nostris idoneam functionibus: templum hîc non incommodum semestri spatio à fundamentis eductum: cui nunc aliud magnificentum, vt tardo, ita pretioso molimine succedit. sed & splendidum erudiendæ iuuentuti Gymnasium vterque Senatus quadraginta florenûm millibus ædificauit. Verùm è Flandriâ pedem in Brabantiam referamus.

Traiectum ad Mosam ciuitas est mercimoniis peropportuna; quæ ante hæc bella opibus & multarum Prouinciarum commerciis florebat. Hic prima Collegij fundamenta iecit Henricus Dionysius Neomagensis; nisi fortè mens sit altiùs repetere à Petro Fabro, qui post diuturnum Louanij morbum hac iter habuit, vrbemque suis concionibus tantopere incendit, vt ad eum multi se venturos Coloniam reciperent, vel initari Societatem, vel certè operam sacris commentationibus daturi. Inclinabat præteriti sæculi annus sexagesimus quintus, cum Leodienfium Antistes (cui Traiectum paret in sacris, & ex parte in politicis) Gerardus Groesbequius Roberto Bergensi subrogatus, gregi suo in tantâ circumstantium luporum rabie sollicitus Pastor, à Leonardo Kesselio Sociorum Colonix Præfecto, suppetias flagitauit. datum par nobile, Franciscus Costerus, qui paulò post Prouinciam gubernauit, & quem dixi Dionysius, ambo Sacræ Theologiæ Doctores: quorum ille Halletum, hic Traiectum à Groesbequio destinantur. vterque Fidei Religionisque re aliquamdiu strenuè gestâ, cum iam nihil magnopere necessarij viderentur, Coloniam vocati rediere. Haud sanè diu pedem retulerant, cum ecce tibi insanum illud sacrilegumque cum templis & imaginibus bellum eò vnde abierant, confestim reuocauit. Ex eo die mansit Dionysius, quoad vixit, in Traiectensi statione; obque rem Catholicam suâ virtute restitutam Apostoli cognomentum inuenit. Groesbequius ipse, datis ad Margaretam Gubernatricem litteris, tam facilem subitamque vrbis conuersionem vni Dionysio referebat acceptam; qui hæresum doctoribus ad certamen quotidie prouocatis, quotidie deuictis, ad pristinam Fidem moreisque omnia reuocasset. Ex hoc capite prima de Collegio à primis Traiecti viris suscepta cogitatio. Sed ante

Traiectense Collegium.
1574.

Strada de Bello Belg. l. 6.

omnes Nicolaus Stratius, genere, doctrinâ, dignitate conspicuus (erat enim in D. Seruatij principe vr̄bis æde Decanus) cum incredibiliter Dionysij amore caperetur, in Sociorum quoque, quos vitâ simillimos meritò credebat, desiderium exarsit. At eum de Collegij rationibus dies noctesque cogitantem mors immatura sustulit; ac nihilominus moriens venturam Societatem fortunarum suarum heredem scripsit ex asse. Hoc Decani exemplo permota ciuitas, atque etiam adiuta ab Henrico Ruyssenbergio, Teutonici Ordinis Commendatore Prouinciali, partem dotis aliquam in eâ temporum calamitate haud contemnendam decreuit. Quibus auspiciis res cœpta est anno M. D. LXXIV. ac quadriennij lapsu vix benè adolefcebat, cum fatalis ille turbo Socios domo ac mœnibus eiectos in exsilium deportauit. Quo tempore admirabilis enituit charitas Nicolai Philippi de Conuelt, eiusque coniugis Elisabethæ, qui eiectos Collegio Patres in suam accepere domum, vel cum vitæ periculo, & aliquamdiu liberaliter habuere: donec ingravescens hæreticorum furor hinc quoque expulit nostros, eorumque hospitibus præmium charitatis fuit bonorum omnium gloriosa proscriptio. At recuperatâ Farnesianis armis ciuitate, suis quoque sedibus restituta Societas fortunato consequentium annorum cursu sese in præstantem magnitudinem erexerat, & constanti virtute statum suum floremque retinebat; donec vnus maximè viri perfidiâ vniuerso periclitante Belgio, Traiectum à Batauis circumfessum expugnatumque, ingenti bonorum omnium luctu, certissimo damno Religionis, octauum iam annum sub hostium potestate gemit, nouum exspectans Alexandum.

P. Andreas Boccatius sedem Societati quaerit in Frisia.

Inter prima hæc Flandro-Belgij domicilia, non sanè possum quin commemorarem egregios Andree Boccatij conatus in suam quoque Frisiam, quæ extrema Belgij ad Boream prouincia est, auxiliares Sociorum copias inducere molientis. Agebat hominem incredibilis patriæ aduersus hæreses tutandæ ardor. Itaque impetratâ à Lainio facultate, coloniam eò ducit quatuor Sacerdotum, vnus præterea rerum domesticarum administrari daturus se in viam, quò faciliores haberet aditus, patronos adhibet Viglium Zuichemum Sanctioris Concilij Præsidentem, & Ioachimum Hopperum eiusdem Concilij Senatorem, ambos domo Frisios: quorum operâ à Ioanne Lignio Arenbergæ Principe, Prouinciæ illius Præfecto, commendatitias ad Frisiam Senatam abstulit. quibus munitus, defertur in patriam, prona sibi omnia & facilia promittens. Bonam spem sinister fefellit euentus. Nihil Arenbergij litteris profectum. Ergo ipsius Regis nomine diploma mittitur à Bruxellenfi Curriâ, quo potestas Boccatio fiebat iuuentutem, vbi veller, Societatis more instituendi; & iuebantur Prouinciales Magistratus patrocinium opemque conferre. Hoc imperio permotus Frisiam Senatus, Boccatium & Socios admisit. Domicilio figendo eligitur Sneca oppidum, in ipso Prouinciæ sinu. Ibi distributis in suas classes Magistris doceri cœptum. Concurrerant ex vicinis locis adolescentes magno numero ad nouæ scholæ famam; & magnæ messis spes erat præfens. Verùm breuî veteratoris malucolorum artibus collapsa res est. Senferant nimirum peruersi homines suis rationibus Societatem haud commodam fore. Inter alia

alia criminantur specioso scholarum nomine Iesuitas Hispaniensem de rebus Fidei quæstionem, & vt vocabant, sanguinariam crudelitatem inuectum venisse. Hoc metu Senatui quoque incusso, iam nec Regium Diploma vllum pretium habebat. Statim edicto publico cauetur, ne quis ciuium è suis quempiam Boccatio in disciplinam tradat; nè aduenarum vlli scholas Iesuiticas frequentanti de domo commodet sub graui mulctâ. Is rerum status tam subito mutatus, Boccatum quoque sua mutare consilia & solum vertere coëgit. At ne omnino suos Frisones desereret, Woldsendæ paulisper substitit, opem hinc, quam posset, laboranti patriæ laturus. Verùm ea statio propter difficiles vias minime erat idonea instituendis ad vicina loca Apostolicis expeditionibus. Ergo collecta rursus vasa, & Ilstam migratum, oppidum circumferendis Sociorum laboribus satis opportunum. Hic ædes conductæ, & aperta litterarum palæstra. Præter Grammaticæ Rhetoricæque, etiam Dialecticæ ac Musicæ præcepta tradita, ad maiorem iuuentutis illecebram. Rem diuinam Patres in sacello domestico peragebant: habendis concionibus templum oppidi maius acceperunt. Triennij non longior commoratio fuit. Præualente in Prouinciâ hæresi, exosos capitaliter, vitamque in miseris agrè trahentes, desperato fructu Superiorum reuocauit auctoritas. Hunc finem habuit tentata veriùs quàm indepta Snece habitatio. Quare nec Collegiis annumeranda, quæ adhuc quatuor non plura habebamus, Louaniense, Antuerpiense, Brugense, Traiectense, quando illud ingens patriæ malum (quod Procerum quorundam iamdudum parturiebat ambitio) ad extremum Calviniana hæresis peperit, digna hoc fetu mater, nefariam dico ab auitâ verâque Religione, atque à natiuo Belgarum Principe defectionem. Atque vtinam pluribus aliquantò locis tunc Collegia fuissent, munitissimæ aduersus hæresim futura arces & fuissent profectò, nisi cæca multorum inuidiâ, vel quid nescio aliud causæ, propagationem Societatis, quæ promouenda fuerat, retardasset. Constat, Belgarum pessimos rebus nouis studentes, qui pro Religione suas libidines habebant, totis pugnasse viribus, ne Iesuitæ, inuisum (ita nominabant) nouæ superstitionis genus, Belgio reciperentur à Rege: recepti, vt quàm minime se diffunderent, nec facillè ciuitatum iure donarentur. Quocircâ ridebant in sinu, otioseque spectabant dimicantes aduersus incrementa nostra Catholicos, & fruebantur conatibus bonorum hominum non bonis, respuentium scilicet auxiliare copias contra præsentem hostem, non modò arma coniungere paratas, sed vtrò sese ad prima maximeque ardua belli offerentes, ac infimis precibus laborem periculaque omnia deposcentes. Sed siue hic hominum fuit error, siue voluntas Numinis, in cuius arcana mortalibus ingredi nefas; partes interim certè suas agebat terribilissima illa pestis hæreseos, totoque Belgio impunè volitans iactabat sua virulenta capita, deplorando tot animarum interitum. neque dum (pro dolor!) tanto annorum spatio inter tot belli Duces & Heroas hydra illa suum inuenit Alciden.

Interea post Ioannem Austriacum Belgij Gubernatorem mortalibus ereptum Alexander Parmensis pro Catholico Rege ac Religione for-

*Iste in
Frisiâ Col-
legium in-
choatum.*

*Prouincia-
rum à Rege
defectio.*

*Hæresis An-
nal. Belgic.
Tom. 3.*

*Origo Col-
legij Cor-
traceni,
1583.*

titer feliciterque depugnabat, quando ante ceteras Flandriæ vrbes Regi suo perduelles egregio paucorum stratagemate Cortracum recuperatum est, oppidum in Flandriæ sinu frequens populo & elegans, salubri aëre, loco amœno & fertili. Erat tum vrbi Pastor Ioannes David, magnâ virtute doctrinâque vir: qui quo tempore cum bonâ ouium suarum parte, quibus Religio præ patriâ chara fuerat, apud Duacenos exsulabat, amore Societatis captus aggregari voluit, sed illa subita, quam dixi, vrbis restitutio ardentissimis viri votis aliquam iniecit moram. Itaque iussus pro suo munere dispersum gregem colligere, & si quâ infectum deprehenderet sanare; dum id ferò & omni virium contentione agit, haudquaquam neglexit publicis priuatisque sermonibus deprædicare Societatem, in cuiusque desiderium ciues inflammare: ac subinde, vt ipse esset ad ineundam expeditior, sibi Collegam adlegit Petrum Simonis, cum, qui haud multò post Iprensium Episcopus renuntiatus est. Hisce rebus ex animi sententiâ confectis, à Prouinciali Balduino ad Societatis tirocinium euocatur. Quo lætus nuntio, quasi aut rude donaretur, aut mitteretur manu, captato solenni die quo ad frequentem populum pro more dicebat, in ipso orationis cursu mutatâ voce consilium animi sui exponit, Pastoris abdicat munus; ac vale vltimum gregi suo precatus, etiam atque etiam monet, ne Societatis Iesv præsentiam sibi met diutius inuideant, quam salutis suæ procurandæ commodissimam ipse Pastor eligeret. Ingens ex tam improvisâ oratione fit animorum commotio. Statim à concione cogitur Senatus, & Primores populi aduocantur. Omnium suffragiis de vocandâ Societate decernitur. E vestigio mittuntur ad Clerum qui Senatus populi que voluntatem exponant. Clerus vehementer assensus est. Ipse etiam Ioannes David, cuius gratiâ scilicet hæc omnia agebantur, sententiam rogatur. Erat id actum agere, sed tamen vel honoris causâ, vel ne quid in re tantâ præteritum videretur, rogant cum bonâ eius veniâ liceat Senatui Socios in vrbes aduocare. Pastor, excusato veniæ nomine, magnas contrâ de consilio tam pio grates agere, & commendare in exsequendo celeritatem. Impetrato igitur omnium ordinum consensu, fit Senatusconsultum; & per legatos rogatur Prouincialis: qui, acceptâ rogatione, collaudauit eorum studia, quòd Flandrorum primi post illas rebellionis turbas Societatem expeterent. Ceterum, allegatâ suorum paucitate, & ne quid in re tantâ præceps ageret, solam fecit spem Collegij, atque interim magis Cortracensium desideria stimulabat: donec omnibus maturè exploratis, anno denique M. D. LXXXIII. dedit Socios, & in his ipsum Ioannem David nuper loci Pastorem, nunc tironem Societatis. Venientes tanto ciuitas affectu complexa est, quantum illi suis meritis exæquare posse diffiderent. Recepti primùm Quæstoris domo, cum & Consul obtulisset suam. Post menses aliquot, in ædes illas quarum hodieque est vsus, ære publico emptas, facta transitio. supellectilem, vitæque alimenta certatim vterque Senatus vrbis agrique, ac populus ipse suppeditabat. Sanè Cortraci Societatis nomen singulariter gratum ciuibus charumque perseuerat, ab ipsâ Collegij origine. Quin liberalitatis erga nos tanta fuere incrementa nunc ampliato fundo, nunc templo eleganti splendidoque

didoque ædificatō, nunc assignatā dote, vt iure merito senatus Fundatoris nomen atque insignia reportarit.

At Gandauī, Flandriæ metropoli, vrbe maximis Europæ accensendā, ^{Collegium Gandauense, anno 1583.} suorum sibi laborum egregium campum iam pridem designarat Societas; eoque consilio Franciscus Colsterus Gandauum subinde excurrebat, concionesque per Quadragesimam tum in D. Bauonis, tum in Monasterio Blandiniensi habuerat, eiusdemque Abbati Francisco Helfaultio, piis S. P. Ignatij commentationibus à se exercito, magnam voluntatem ingenerarat vocandæ Societatis. Nihilominus tum illa demum aduocata est, cum, vrbe ab Alexandro Farnesio ad Rēgis obsequium reductā, postliminō item reduces Ioannes Betzius & Gerardus Blasarius accepto à Rege Consulatu; adiecerunt animum vt antiqua sinceraque Religio restitueretur. Ergo illis auctoribus, volente Clero, pari vtriusque Senatūs consensione, Tornacum mittuntur, qui communi Reip. nomine Societatis subsidia deprecant. Oliuerius Manaræus, qui tum Prouinciam pro Generali Præposito Visitator obibat, Gandauum ipse profectus coram addixit. Quatuor inchoando Collegio dati an. M. D. LXXXVI. quos perbenignè Cœnobij sui tecto excepit Lambertus Huberti Abbas S. Petri in monte Blandinio; eorumque moribus ita captus est, vt, si vita superasset, Collegium Societati condere & amplo censu donare cogitaret. Verum quā Abbati iucunda, tam molesta ciuibus nostræ opis egentibus eā erat habitatio, quippe in extremā vrbe & in ipsis propemodum mœnibus. Ergo Senatus in vrbe interiora celeriter vocauit; ac subinde ad priores quatuor submissus est Godefridus Walteri Lummius, vir in dicendo potens, & qui omnibus præfesset Ægidius Bavaricus: quem senem sæpè dicentem audiuius, peculium omne suum, cum cœpit regere, Iulium seu regalem vnicum fuisse. Degebant adhuc Pates domi alienæ, vbi pro Religiosâ disciplinâ minus commodè tempora partiri poterant. Quare Magistratum rogant, liceat sibi seorsim instituire familiam, ac per se suis legibus viuere. Probauit Senatus, & in annos singulos mille ducentos florenos addixit. Sacris tantisper operabamur in summâ æde, donec instaurato reconciliatoque textorum sacello, quod ab ædibus nostris propè aberat, deinde vti sumus. Fouebat nos conatusque nostros, aduersus quorundam obreptationes, Zacharias Rorzius, primus à reconciliatâ vrbe in D. Nicolai Pastor; qui quò zelum feruoremque suum expleret, in ipsam deinde Societatem ingressus, in eâ strenuam vtilemque operam nauauit. Inter eā emptæ ædes Ioannis quondam Hembysi, illius perduellium coryphæi: cui etiam tum cum illas incoleret, nonnemo de eius familiâ, quo nescio instinctu, ausus fuit vaticinari, futurum aliquando, vt nî impiâ templorum profanatione abstineret, ipsa illius domus in ædem Deo sacram conuerteretur. Senatus in quartam pretij partem venit. Præcipua Hembysi aula, vbi contra Deum Regemque sua solebant agitare consilia rebelles, in sacelli speciem conuersa: cui aptando, ipsisque etiam ædibus in nostros vsus formandis, mille sexcentos Senatus adiecit. Mox & alia stabiliendæ Societati subsidia curauit, fatagente singulariter rerum nostrarum Blasario; qui vti Reip. bono natus, sic auctoritate præstabat.

Ccccc

stabat.

stabat. in cuius favore patrocinioque quantum præsidij habere mus, tum denique intellectum, cum Oliuerius Manaræus, illo absente, Senatam de dote frustra interpellauit. At Blasarius reuersus, tametsi non sine animi sensu videbat dilapsam occasionem, nihilominus auctor esse perrexit, Collegium vt perfectè constitueretur, scholæ vt darentur, sibi Senatuique curæ fore, vt eius nos consilij haudquaquam pœniteret. Hac spe Societas auctoritatē viri secuta est. & spem bonam res ipsa adæquauit. Anno M. DC. VI. noui templi, quod D. Læuino Gandensium Apostolo & Patrono sacrum, fundamenta iacta, præceptis publici ararij impensis, Consule Roberto Hellin Wassenhouio, & illo nostri Ordinis studiosissimo: cuius iampridem soror ad Lummij concionantis vocem in D. Claræ Monasterium ingressa, prima fuerat quæ priuatæ in hac vrbe liberalitati erga nos strauit viam. Perficiendo templo certum vestigal, approbatione commendationeque Archiducum, maximâ omnium voluntate, constitutum: quâ publicâ munificentia publicis vrbis comitiis hæctenus prorogata, præclari quoque ædificij pars benè magna exsurrexit, adnitente in primis Guiljelmo Blasario Consule, Gerardi filio, paterni in Societatem affectus herede. Nec tacendus Georgius della Faille Castellaniæ Audenburghensis Prætor; cuius eximia liberalitati multa debet Collegium, plura cum die debiturum.

*7prentse,
eodem an-
no:*

Idem annus qui Gandensibus, dedit & Iprensibus Societatem. Occasio Martini Rithouij gloriosa vincula fuisse. Is primus Iprarum Antistes indignè à perduellibus carcere tenebatur, quando ipse inter catenas sua in hærefes consilia cudens, de aduocandâ Societate decreuit. Ergo vbi vinculis exemptus est, nihil prius habuit quàm monere Parmensem Ducem, & arcani Concilij Præsidentem Gulielmum Pamelium, ambos in nostrum Ordinem suâ sponte propensos, de censu duorum Cenobiorum iam ruri desertorum alendis Sociis applicando. Valuit tantorum virorum auctoritas apud Philippum Regem, qui rogatus, perbenignè quod perebatur dedit, annuente Gregorio Papâ XIII. Interea decem mensium fame Ipras Flandriæ urbem munitissimam Parmensis expugnat. Continuo in miserorum ciuium solatium mittuntur Socij, quos primùm Adrianus Baccherus templi primarij Pastor, deinde Antonius Hennin, qui postea quintus vrbis Episcopus fuit, liberali hospitio accipere. Tertia sedes in Markensium quondam Monialium refugio fuit; sed nostris vsibus haud magnopere conueniebat. Ergo ad extremum Senatus idoneas dedit ædes ex publico, quas constanter incolimus; patrocinante nobis Petro Simonis in demortui Rithouij infulas subrogato, & iam inde, ex quo Cortraci à Ioanne David in partem curæ Pastoralis vocatus fuerat, nostri peramante. Templum aliquod pro istâ tunc initiorum tenuitate celeriter excitatum in vsu fuit, donec hoc ipso sæculari Societatis anno aliud magnificentum per plures fabrefactum annos, magnâ celebritate patefactum est. Ad hæc peramplum & elegans erudiendæ iuuentuti Gymnasium publico ære positum, hortus latifundio ampliatus, aliaque multa, fautore in primis Carolo de Ideghem, Comite de Watou, Barone de Wiese, non mediocrem vrbis erga nos beneuolentiam testantur.

Tam

Tam felicibus per Flandriam affurgens incrementis Societas, necdum ^{Bruxel-} Bruxellis, vbi Brabantia Ducum Aula est, certam sedem vllam habebat: ^{lense.} quamuis frequenter eò vocaret rerum agendarum necessitas. Id causæ fuit cur Franciscus Costerus Prouincialis Iacobum Zelandrum, aliosque duos istic commorari iuberet, tractaturos Collegiorum negotia; tum etiam vt essent, ad quos alij de Societate diuerterent. At enim qui ad negotia tractanda missi erant, tamquam securi & in otio viuerent, ita toti habendis concionibus, confitentibus audiendis, omnibusque Institutu nostri muniis vacabant. Nec enim segnes animos, aut ab animorum salute procurandâ vniquam quietos, patitur viuudus ille & ad agendum semper impellens spiritus. Hac re factum, vt amari passim cœperint, & vulgi sermonibus celebrari. Accebat ad propriam virtutis gratiam magna commendatio, & ingens Alexandri Ducis patrocinium: qui pro innato erga nos amore non dubitauit hortari, vt exemplo aliarum Belgij ciuitatum dignitate potentiâque inferiorum, Bruxellenses quoque audent, & aliquam inirent vocandæ Societatis viam. Neque suo tantum commendabat nomine, sed Regis etiam Philippi: qui recens datis hoc argumento litteris Ducem cum curâ mouerat, vt Societatis præsidio munire satageret præcipuas quasque Belgij ciuitates. Non poterat tantis Principum postularis non libenter obsequi vrbis Senatus. Itaque litteras ad Franciscum Costerum Prouincialem expediunt sanè honorificas, quibus primùm, nec immeritò, deplorant præteritis bellorum tempestatibus afflictam oppressamque Remp. suam communi patriæ calamitate. Deinde sæpius agitasse animo fatentur ante ipsas turbas aduocare Societatem: quod quia neglexerint, nunc conscientiâ vgeri, adeoque extremos adhibere velle conatus impetrandis aliquot Patribus opem prostratæ ciuitati laturis, & suam Religioni restitutoris deus. Tum sua vicissim auxilia repromittunt, spondentque, vbi paululum ex calamitatibus emerferint, haudquaquam passuros sese vt meritò aliquid Societas desiderasse videatur. Has non contenti dedisse ad Costerum litteras, ipsum etiam interpellant Ducem, vt auctoritate suâ, Collegij æquè desiderati ac necessarij, principia maturer: quorum optimam voluntatem Princeps optimus amplectens, satisque gnarus in tantis Reip. angustiis, recuperatâ primùm vrbe, difficulter posse Societatem ex publico sustentari, sexcentos ipse annuos ex Regio arario addixit. Ergo auspiciis Collegio datur anno M. D. LXXXVI. Prima prope D. Gudulæ commoratio, alteraque in Sabulone, breuis temporis fuere, propter ædium angustias: quas tamen satis amplas excipiendis hospitio Patribus Capuccinis ex Italiâ à Parmensi Duce euocatis Religiosa nostrorum charitas aliquando fecit; quamuis hinc Thomæ Saillio cum septem Sociis castrensibus diuertendum fuerit ad paternas ædes, vbi mater eius honesta vidua gratissimos sibi hospites retinuit, donec Grimbergana domus pretio comparata laxam stabilemque habitationem dedit. Haud leuem huius domus emptio nobis inuidiam peperit apud eos quos fortuna nostra cruciabat: nec verò quidquam ab iis prætermissum, quò rem cœptam siue apertâ oppugnatione, siue clandestinis molitionibus disturbarent. At Guilielmus Pamelius Præses, vir corda-

tus, & boni publici, quod Religione potissimum stat, verè amans, constare iubebat, nec tempestati cedere: locum enim nostris aptiorem vsibus non facillè Bruxellis totis posse reperiri. Cosmus etiam Massi suam nobis statu rerum difficili probauit fidem, quando de Ducis, quem eâ emptione offensum nobis iratumque iactabant æmuli, beneuolentiâ iussit esse securos. Gaudere illum aiebat nostris commodis, sed ad breue seruisse tempori, assumpsisseque aliquod suboffensi hominis supercilium propter importunas æmulorum nostrorum querelas, quos in præsens offensos noluisse. Ceterum ab ipso Duce, cui ipse intimus & à secretis erat, subleuandis emptionis impensis florenos mille representauit, & alios ter mille apposuit de suo. Itaque perstitit in Grimbergano fundo Societas, & labentis sæculi anno quarto scholas ab ipsis Principibus Alberto & Isabellâ postulas aperuit. Eorumdem Principum auspiciis & præcipuâ liberalitate templum illud augustum, magno vrbs tum commodo tum ornamento, est exadificatum. Iuuentus verò studiosa gaudet nobili Gymnasio: bona insuper domicilij pars nostris vsibus educa conspicitur.

*Groninga
Collegium
inchoatum
1590.*

Laborabat iam dudum Groningæ res Catholica & Regis, in ualescente Fœderatorum Ordinum potentiâ, omnibusque circum oppidis ac propugnaculis subactis: sola restabat vrbs prouinciæ caput, idemque sortita nomen, Groninga, & constabat in fide erga Regem, siue bonorum virtute Magistratum, siue quia valido præsidio tenebatur. Ciuium tamen aliqui nouas de Fide opiniones auide hauriebant, quas furtim & malis artibus ingressi nouatores hæretici ex occulto disseminabant. Philippus Rex periculi admonitus, Societatem nostram gliscenti malo ire obuiam uoluit; professus eam sibi maximè idoneam uideri ad retinendos in obedientiâ ciues, præ ipsis armis & omni milite præsidario. Quod grauissimum Prudentissimi Regis de Societate iudicium ingentes nobis stimulos addidit, ut tantæ opinioni exspectationique respondere conaremur. Missi ad auspicandam habitationem Adrianus Arboreus & Zachæus Ribecius, gnaui Sacerdotes, cum litteris Regis: quas ubi Magistratibus exhibuere, magno accepti honore, omnibusque humanitatis officiis cumulati, non modò sedem figere permisi sunt, sed ædibus quoque non incommodis donati. In D. Walburgis æde primus vocem extulit Arboreus, tantæque hominum approbatione auditus est, ut ad princeps D. Martini templum, rogante ipso Pastore, fuerit transeundum. Interea stabiliendæ Societati, curandisque vitæ subsidiis ante alios intentus Ioannes de Goudâ, vir Iurisprudentiâ legationeque pro Rep. apud Regem obitâ clarus, Senatui auctor fuit, ut Fratrensiurum (qui iam ad vnum interierant) possessiones, cum alterius Cœnobij dudum deserti annuo censu, bona Pontificis gratiâ, adornandis Collegij primordiis transcriberentur. Sed breuis temporis felicitatem abstulit annus nonagesimus quartus: quo anno Nonis Maij Comes Mauritius Batauicæ militiæ Imperator admoit vrbi copias, ac diuturnâ fractam oppugnatione, cum ab Ernesto Principe promissa auxilia expediri vetaret maior Brabantæ necessitas, tandem Idibus Iulijs æquas pactam conditiones, nisi quòd Religioni Catholicæ vrbe interdictum fuit,

fuit, in suam redegit potestatem. Potitis rerum Nouatoribus, dimissi nostri (quæ enim tenebrarum cum luce societas?) magno Senatus, magno bonorum omnium luctu. ac præterea vt hæreticorum quâ nos prosequuntur beneuolentiam intelligas, nonnulli ciuium exilio multati sunt ob propensam in nos (quod immane facinus habebatur) uoluntatem.

Iam Brabantia Flandriâque nobilissimæ Belgarum Prouinciæ octonas Societatis sedes pari numero diuidebant: nam ista Groningæ incunabula ad neutram harum pertinent, & in Collegiorum censum venire vix possunt. Louaniense, Antuerpiense, Traiectense, Bruxellense, domicilia habebat Brabantia; Flandria Brugense, Contracenum, Gandense, Ipreuse. Hoc rerum nostrarum statu Alexander Dux Parmensis graui ætate, & verò curis morbisque confectus, dum tertiam in Gallias Procerum Catholicorum rogatu expeditionem molitur, fatis concessit Atrebatum anno M. D. XCII. quem verè Belgij recuperatorem, restauratoremque Religionis possumus nominare. Magnum in illo Principe columnen amittebat Societas, nisi post breue interregnum Ernestus Austriacus Archidux Prouinciarum habenas moderandas suscepisset, summâ Belgarum gratulatione. Parmensem & amplius receperamus, spesque aperiebatur ad maxima Societatis incrementa, cum vix anni vnus Gubernatorem, quo scilicet Belgæ digni non habebamur, acerba mors sustulit, spesque ingentes repente collapsas in eundem cum Ernesto tumultum importauit. Mortis à Sacerdote nostro, quod nemo alius audebat, admonitus, Fontano Comiti Rempublicam commendauit. Sed tamquam Ernesti funere iratos nobis Superos placatissimus, breuè Albertum dedere Cardinalem, vt naturâ sic moribus simillimum fratri. ita solo nomine alium Principem habebamus, cetera Ernestum. Et militaris fortuna, quæ Parmensem nuper dimiserat, quasi adhuc expectasset, continuo Albertum sequebatur. Sed aliæ mox curæ in Hispaniam vocarunt: vnde cum Isabellâ coniuge, Philippi Regis charissimâ filiâ, in Belgium reuersus, dotales Prouincias incredibili populorum gaudio accepit. At Societas si vel perpetuis ad eum diem tempestatibus fuisset exercita; tamen solari casus suos poterat præsentem felicitate, quando Albertum & Isabellam vt munificentiam Principes, ita beneuolentiam Parentes cœpit experiri.

Tantis auspiciis facili & fortunato partu natum est Winocibergense Collegium, in eâ Flandriæ parte, quam Morinis conterminam alluit Oceanus. Vrbs ea est triginta duum circumiacentium pagorum ditio nobilis; situ opportuno ad merces rerumque omnium copiam: vt meritò dubitatum ferant, Bergisne an Duaci nouæ Academiæ sedes collocaretur. Incolas, quamuis ingenio liberales, tamen bella cum Gallis gesta reddiderant incultos; & quæ scholæ sub Despauterio Grammaticorum principe quondam floruerant (silent enim inter arma litteræ) penitus iacebant. Ad neglectum ingeniorum grauius accedebat malum deprauata Religio: & passim veneficia, quæ mortaliū terribilissima pestis est, toto agro dominabantur. Hisce tot malis à Rep. auertendis, firmatâ iam inter Reges pace, intentus Senatus ad

Mortuus
Alexander
Dux
Parmensis

& Ernestus
Austriacus
Archidux.

Albertus
Austriacus
Gubernator.

Albertus
& Isabella
parentes
Societatis
Belgicæ.

Collegium
Winocibergense.

Societatem (cuius fructuosos labores ad ipsa littora Oceanumque fama pertulerat) respexit, auctore Consule Gisleno Diferino: quem virum magna erga nos merita commendant. Legati mittuntur ad Bernardum Oliuerium Prouincialem, cum amplissimis mandatis vt Collegium petant; fundum, ædes, templum, gymnasium, dotem Senatus nomine promittant. Bernardus, actis ex merito gratis, non statim quæ illi honestissimè offerebant ausus admittere, solam spem Collegij in præfens faciebat. Dolenter eam repulsam tulit Senatus; & consensu omnium repetita legatio est. Adiecit publicæ vrbis rogationi suam quoque Carolus d'Argenteau S. Winoci Abbas: qui & ipse non vno beneficio nos sibi obstrictos tenet. Petrus item Simonis Iprensium Episcopus, à quo sacra Bergenses petunt, auctoritatem suam interposuit. Neque iam diutiùs postulatis resistere licebat. datus est Sociorum manipulus; & iam scholæ parabantur, cum Batauorum classis littora minaciter oberrans, magnam fecit totâ Flandriâ trepidationem. sed ea tempestas post cruentam ad Neoportum pugnam dissipata est; quies vrbibus reddita. Tum verò strenuè in rem Collegij Senatus incubuit; & quàm liberaliter promiserat, tam celeriter omnia præstitit, beneficio festinatione duplicato. In Collegij fundamentis cum nonnemo diceret excedi terminos, Consulem respondisse ferunt, isto in ædificio nullos sibi præfixos limites; & si qui forent, modum sese excogitaturum transgrediendi, cum probè sciret quanta vrbis agrique Bergensis in Societatem iam tum esset obligatio. Certè Bergensium tanta sunt in nos merita, vt partes omnes absolutæ munificentia profusè expletas ipsi iure possint gloriari, nos agnoscere cogamur. Eam vrbis beneuolentiam, si verum quæritur, suâ in primis virtute Societati conciliauit P. Eduardus Dauwe Gandensis, quem suum Apostolum Bergenses nominant: cui post Deum seruatae amplificataeque Religionis decus, & insignem morum emendationem ciuitas debet.

*Inducia
duodenna-
les incho-
antur an-
no 1609.*

*Collegium
Siluadun-
cense.*

Haectenus intestinis bellis patria distrahebatur; & tamen obnixa duris crescebat Societas, tametsi tardiùs quàm si pace frueretur. Manifestum id fecit annus sæculi nonus, qui, pactis inter Albertum Principem & Ordines Fœderatos induciis, bina continuò dedit Collegia, Siluaduncense & Ruræmundanum. Siluaducis ciuitas Brabantia quæ Hollandos respicit extrema, situ loci & munitione expugnata difficilis. Martia fuerat flagrante bello; & scholas illas Verepæo Doctore celeberrimas arma prostrauerant. Induciis bonæ artes inuitabantur ad reditum; & illarum potens mæcenas Gisbertus Masius, vrbis Antistes, omnem dabat operam impetrandæ Societati. Post magna denique studia, cum & Albertus Princeps intercederet, cessit Prouincialis auctoritati magis quàm rationi: nec enim vrbis illa militiæ assuetæ, tympanorum bombardarumque strepitu, pactis licet induciis, perpetuò perfonans, locum nostris functionibus magnoperè idoneum relinquere credebatur. At numquam euidentius fuit, fidem aliquando vanam humanis opinationibus subesse. Aliter planè omnia, quàm timor fuerat, euenerunt: vix vsquam vtiliùs habitatum. Episcopus venientes Socios accepit ipse domo, tamquam filios pater, & semestri liberali-

beralitate tractauit, ac ne tum quidem sine lacrymis abire permisit. Sed & in propriam possessionem ingressis, per dies multos submisit ferula, dedit suppellectilem, omni denique beneficio ad inuidiam usque cumulauit. Aedes amplas vrbe mediâ & opportunas habitabant, vicinas Monasterio, quod Monialium tunc erat, sed fuerat Beggardorum, & Societati denique accessit. In quo illud memorandum, quod ipse Masius Antistes Rectori affirmabat, annos iam esse amplius triginta, cum Beggardorum Præfectus secum egisset de Cænobio illo Patribus nostris consignando; eundemque, mortuis ad unum quibus præerat Beggardis, desperato nostrorum aduentu, ritè illud transcripsisse Monialibus, additâ cautione, vt, si Patres venire contingeret, cedere inuenissent. Ita tot annis Societati suæ, antequam sedem ibi figeret, diuinâ bonitas paternâ prouidentia suæ sollicitudine consulebat. Viginti non amplius annorum fuerat habitatio, quando inuictam urbem, persæpè aliàs frustra tentatam, quinque mensium feroci oppugnatione, Henricus Princeps Auriacus subitigauit. Nostris exsilium imperatum.

*Capitulum
uaducis
Societas
pellitur.*

At Ruræmunda, quamquam & ipsa impotentes dominos aliquando passa, retinuit tamen Societatem, sed forsitan pari, quo Traiectum, periculo; nisi melior Deus, & cum Deo Ferdinandus Princeps Cardinalis, creptâ hostibus vrbe, periculum propulsaissent. Est ea ciuitas Geldria, Sicambri olim habitata, vbi Rura fluuius se in Mosam exonerat, eoque Ruræmunda (quasi Ruræ ostium dicas) nominata, mercaturæ faciendæ peropportuno situ, nisi domesticis opibus moderatè vti mallent incolæ, quam abundare importatis. Gens sine furo est, & moris sui retinentissima: neglectum tamen Religionis aliquem aut contemptum traxerat è vicino. Degebat eo loci Quæstor Rëgius Ido de Grammaye Societatis nostræ amantissimus, eandem, si quâ possit, vel ipsis humeris in urbem inuecturus. Consilia sua Henrico Cuyckio Episcopo, & Hermanno Comiti Bergensi Prouinciæ Præfecto exponit, probatque. Accersitur Traiecto Ecclesiastes noster, occupaturus populi fauorem. Iamque omnia prona erant; Episcopus, Comes, Cancellaria, Camera Rationum, Senatus populusque Collegium expetebant. Anni tamen aliquot iuere, dum prouentus necessarij quæruntur, re maturâ, Socios dedit Franciscus Flerontinus Prouinciæ Moderator. Domicilium suum Episcopus, quod Cænobium olim fuerat Canonicorum Regularium, offerebat cum aliâ idoneâ domo commutandum. Nec verò poterat optari melior habitatio. Sed mens viro deinde mutata est, & ipse breuè ex humanis excessit. Eius successor Iacobo à Castro placuit commutatio. Huic domum idoneam Ido comparat; cuius emptionem Albertus Archidux quatuor florènum millibus subleuauit. Ita nostri in Episcopium transiere.

*Collegium
Ruræmunda-
danum.*

Vnius adhuc Prouinciæ nomen iusque obtinebat toto Belgio Societas, quando Collegiorum copia diuisionem suasit. Romæ acta res, procurante Carolo Seribanio. In Flandro-belgicam & Gallo-belgicam facta partitio est. Vndecim relicta nobis Collegia, quæ hactenus memorauimus; aliorum meminisse, instituti non est: quod ab initio profitebar. Ceterum, diuiso Belgio, quærebatur Tironibus sedes, quos adhuc habue-

habuerat Tornacum. Inde Antuerpiam educti, dum idoneus circumspicitur locus, biennium exegere. Diuturnam dubitationem opportunam diremit liberalitas honestissimæ viduæ Gasparis Tacquetij, quæ sex amplius florenûm millia legabat hac lege, vt aut Mechliniæ, vbi ipsa nata erat, aut Liræ, vbi educata, sedem stabilem intra anni spatium fingeremus. Vtraque tirocinio commoda ciuitas visa. Liram Scribanus præoptabat, ab Aulâ, à mercibus, ab omni strepitu remotam. Ibi domum sex florenûm millibus emit; Senatûmque vrbs aggressus, perpetuam Societatis operam addicit, præcipuè ad iuuentutis institutionem, vicissim postulans summam illam refundi, & annuos præterea non amplius trecentos. Placebat Senatui tam modesta petitio. iamque transfactum videri poterat: cum vix digresso Scribanio, iniquissimæ obtruncationes æmulorum, quibus aures Senatus dabat, turbauère omnia, & factum infectum reddidere. Ergo ad Mechliniam consilia conuersa, felici, vt res docuit, necessitate. Mechlinia quasi in trigono, inter Louanium, Bruxellas Antuerpiamque centri vicem obtinens, abest à finibus quarto milliari. Ciuitatem insigni specie & nitore commendabilem passim Pulchram dixère. Ager vndique peramicus & fertilis, salubre cælum. Sedes ibi Metropolitana, & magnum Concilium Regis, quod Parlamentum vocant. Huc Societatem inuitabat Franciscus vander Burcht Capituli Metropolitanæ Decanus, qui nunc est Archiepiscopus Cameracensis. Domus quærebatur: quam anxie circumspicientibus Patribus, suggerunt amici vacare aedes Cæsareas amplissimi fundi, quas Philippus Rex I. Carolus V. Imperator, Philippus Rex II. Maria Hungariæ Regina, quondam habitassent. Spem impetrandi esse ab Alberto Pio Principe, & vero parente Societatis. De amicorum consilio tentata res successit è voto. Archidux rogatus, benignissimè dedit, & sui illud amoris pignus erga nos extare voluit: quin de dote cogitabat, sed eam mentem retardauit iniquitas temporum, mors denique abruptit. Ergo in eam urbem & domum Tirones introduxit

*Domus
Probatio-
nis Me-
chliniæ.*

*Alberti &
Isabella
Archiducum
erga
Societatis
Nouitios
affectus.*

Antonius Suequetius ipsorum Moderator: quos vbi aduentasse intelletum est Bruxellis, illicò Albertus Princeps cum Serenissimâ coniuge Isabellâ Mechliniam aduolant, domum accuratè inspiciunt, cubacula omnia perambulant, lustrant supellectilem, ne quid fortè ad necessitatem, atque etiam ad Religiosam commoda, nouelle isti Familiæ deesset. Aduertit Princeps hortum posse alienis oculis infestari à vicinâ nobilis & Consularis viri domo. Eum continuò adesse iubet, domum iusto æstimatam pretio sibi tradi postulat; acceptam consignat Antonio Suequetio, affirmans à Religioso fundo profanos oculos decenter excludi. Templum deorat: id ex domicilij parte coaptatum, cui nuper sacellum elegans adstructum, immaculatæ Virginis Conceptioni sacrum.

*Collegium
Dunkercanum.*

Iam trium Collegiorum, Siluaducensis, Ruramundani, Mechliniensis, exemplo prouocabatur Flandria, vt & ipsa per induciarum tempus suas vrbes Societati possidendas daret. Itaque Dunkercam in auspiciis accepimus anno M. DC. XII. deinde Casletum, mox Belliolium, denique Aldenardam consequente cursu, vt annorum singulorum singula fuerint Collegia. Maritimum oppidum Dunkercam, validissimis classi-

classibus celeberrimam toto iam dudum orbe fama celebrauit. Angustis mœnibus incolæ clauduntur innumerabiles. Magna hominum ex omni genere colluio: nauatæ militesque confusi. Ciuibus ingens animus, & omni periculo maior. Mercatura tot bellis turbata, tamen florens perseuerat. In hanc urbem iam annis aliquot excurrerant Patres ex Collegio Bergensi vicinitate inuitati, & egregiam in iuuando ciue, milite, nauticis operam ponebant: sed prima cura captiuorum erat, quos semper plurimos & ex hostibus plerosque publicus carcer includit. Inter hæc loci Pastor vnicus cum subito raptus esset, vniuersum panem onus nostris humeris incubuit. Ea causa fuit de domicilio cogitandi; quod iam vltro Dunkercanorum aliquis, isque primus, in Societatem ingressus donabat. Res ad Senatum refertur, apud quem maximâ auctoritate pollebat Syndicus, homo hæreticæ factionis. Hoc auctore Senatus restitit, donec Alherti Archiducis litteris per motus habitationem concessit quidem, sed auxilio profus nullo. Domesticam interim subleuabat inopiam priuata liberalitas tum Læuini de Clerck viri opulenti, tum Adriani Cancellier Abbatis Dunensis, qui in vrbe patriâ Collegium fundare decreuerat: facturus vtique, nisi mors virum vitâ dignissimum immaturè occupasset. Ceterum semel negatâ ope Senatus in sententiâ persistabat, non per se à nobis alienus, sed in centore Syndico. Scribanius tamen Prouincialis, incolarum visâ multitudine, fructumque considerans quem tantus ager promittebat, quamuis negato subsidio, non deserendam esse hanc tam copiosam messem existimauit. Perrexit ergo cum paupertate suâ luctari Societas, & indefesso labore in salutem omnium incumbere. Conciliauit ciuium multos ille ardor: & Senatores priuatum amici erant, in curiâ etiam, nî Syndicus repugneret, suffragaturi. Nec latebat hominem maior indies animorum inclinatio. Quare ne inuidiam sustineret solus, & habebat iam ipse filios maturos scholis, quos alibi alere pretiosum; fit Senatui auctor, vt Patribus, si opem vellent, imperentur scholæ. Paret Societas. Subinde & naualis missio instituta auxit erga nos vrbs beneuolentiam. Ac tum denique liquida omnia fuere, postquam illum aduersantem Syndicum prodita hæresis Dunkercano regno cecit, damnatumque æterno carceri mancipauit: ex quo tamen à liberis aliquando adiutus, ad suos Batauos euasit. Certè nobis propensionem suam tunc maximè probauit Senatus, cum templum elegans, partemque aliquam domus, summâ celeritate (vix triennij spatium fuit) excitauit.

Haud procul Dunkercâ Casletum conspicitur, in edito monte sita ^{Casletanum Collegium.} ciuitas, despiciens ditioem suam circumquaque diffusam, vberi solo, magnâ oppidorum pagorumque frequentia. & habet ditio peruetustam numerosamque nobilitatem, quam procurandæ salutis studio per interualla visabant, ex Bergensi Collegio & Iprensi Patres. Horum studiis delectati Procères, de collocandâ Casleti Societate seriò inter se agitare ceperunt: nec enim agro toto, tam lato, vlla tumerat Religiosa Familia quæ saluti vacaret animarum. Ante alios Nicolaus de Montmorency Comes Stegrensis, & Lamoraldus de Hornes Vice-comes Furnensis, idemque in Casletanâ ditioe supremus Prætor, rem vsque

D d d d

adeo

adeò promouerunt, vt omnium consensu ordinum, paribus Senatus populique votis peteretur Societas; simul fundus, ædes, templum, prouentus liberaliter offerrentur. Tam nobiles animos, & magnis vrbibus æmulandam munificentiam obstupuit Prouincia, & postulatos Socios libenter dedit anno sæculi tertio decimo. Domus continuò ædificata cum scholis: templi fabricam inchoatam perfici vetat temporum iniuria Gallico flagrante bello; penes quod vnica moræ est culpa. Morbecano Comiti Roberto de S. Audomaro voluntas fuit Collegij dotandi; sed eam laudem Casletanis Ordinibus præripi haudquaquam decebat. Ita quos alibi singulos desiderat fundatores, hinc vltro plures & certatim sese offerentes admittere non potuit Societas, vnus beneficio contenta.

*Collegium
Belliolanum.*

Ferebantur res nostræ secundissimo cursu per Occidentis Flandriam, & cum annis Collegia numerabantur. Nam proximus à Casletanâ Belliolanam habitationem dedit. Belliolum præci Belgiolum dixere, quòd ille terrarum tractus vndique montibus à naturâ vallatus olim Belgis aduersus Cæsarem perfugium præberet. Maior loci amœnitas an vbertas, iure ambigi potest. Oppidum populo frequens est, & pagos quindecim amplectitur: in quorum nonnullis quatuor millia capitum. vicinas habet Ipras vix tertio lapide. Et hinc facili excursionem iam annis multis nostri lustrare Belliolanos consueti, maximos ex agro illo fructus colligebant. Nullum tunc erat Bellioli, totâque ditione, Religiosorum hominum domicilium. Pastor itaque Iudocus de Peystre Societatis laboribus gaudebat subleuari suos; & pro insigni in gregem suum affectu optabat nostris, in animarum salutem tantoperè intentis, aliquem in vrbe suâ locum. Tentare aggreditur Senatum, & grauissimis rationibus in sententiam pertrahit. At Societas animi pendebat, ex vsûne foret Bellioli habitare, tam vicinis Ipris & Casleto: nec pauci repugnabant: sed euicit tamen Senatus Societatem postulantis ardor, aut certa potius diuinæ voluntatis destinatio. Nam semel iterumque nunc Carolus Scribanus Prouincialis, nunc Henricus Scherenus Visitator, partim aliorum hortatu, partim etiam propensione suâ domicilium illud sublati videbantur; sed vterque consulto per preces Deo, nullâ quidem certâ ratione, tamen mutatâ voluntate nostros in loco constare iusserunt. Expertus per triennium vtilissimam Societatis operam Senatus, quamquam difficillimis patriæ temporibus, fundandi Collegij onus magnâ voluntate suscepit. Exinde auspiciis scholis datum. assignata dos, fundus emptus: in eoque domus sensim ædificari cœpta, in cuius partem immigratum, post miseram annorum vndecim stramineis casis habitationem. Templum quoque haud ita pridem positum est D. Iosepho, amplum pro loco & concinnum. Pastor, quem primum aduocandæ Societatis auctorem dixi, quasi iam officio erga gregem suum abundè perfunctus, in eam ipsam ingredi voluit; factoque virtutis ac meritorum compendio, Mechliniæ intra Tirocinij biennium diem suum obiit, maturâ ætate vir, & cælo vtiq; maturus. Nec memoriâ indignum, quòd vrbis Syndico Ioanni Sammijn, qui studio erga nos cum Pastore certauerat, accidisse memorant, supremam animam agenti.

ti. Is posteaquam ad dies aliquos mortuo similis iacuerat, subito sibi redditus, magnamque animi hilaritatem vultu & ore spirans, beatum sese predicauit, & salutis suæ certum, ob nauatam strenuè operam in collocandâ Bellioli Societate.

Vertebatur annus ab auspiciis Belliolanis, quando Aldenardæ, veteri sede Neruiorum, cœpta est habitatio non dissimili ex causâ. Pastor enim & Persona loci (quod nomen dignitatis est) Petrus Langritius, magnoperè cupidus videre Societatem fixâ sede stabilitam, sedulo premebat Senatum, & populi Primores, quorum erat rem tantam definire. Et Senatus quidem facile flectebatur: at in populo residebat quæ nefcio sinistra de nobis opinio, quam non pauci maleuoli inuidiosis sermonibus alebant. Ad eam potissimum euellendam missus Gandauo Ecclesiastes noster, vir sanè eloquens & strenuus, qui suis concionibus nomen Societatis reddidit populo gratius, & non exiguum illius desiderium excitauit. Tandem publica vrbis comitia cogantur: de admittebdâ Societate proponitur: omnes, vno dempto, suffragantur: fit solenne decretum: tabulæ conficiuntur: Principes rogati probant. Angustis primùm ædibus habitatum, necesse ut fuerit & alicho templo vti ad sacra, & alibi conductâ domo docere iuuentutem. Sed vrbis agrique beneficio sensim spatia laxata; ampliatus hortus; pars aliqua domicilij exædificata, in templi vsum tantisper conuersa est. Cetera sperantur.

Rursum ex Flandriâ in Brabantiam delabor ad Lirani Collegij primordia. Lira Brantiæ oppidum est pari ferè spatio Antuerpiâ Mechliniâque distitum; hortis, ædibus, fluuiis celebrandum. Scholas olim nobiles habuit, clarorum altrices virorum; è quibus nos Franciscum Costerum, & Martinum Antonium Delrium, habuimus. Has temporum iniquitate dilapsas restaurare meditabatur Senatus anno M. D. LXXXV. & super eâ re tentauit Societatis animum. At vbi ex Ioanne Orano Collegij Antuerpiensis Rectore intellectum est de docte Professoribus assignandâ, continuo res tota conqueiuit. Interea Patrum Antuerpiensium zelus, probante in primis Episcopo, Liram sibi sumpterat catechismis & concionibus excolendam, incredibili ciuium voluptate fructuque: ac subinde domus venum proposita est, in quam Flandro-Belgicum Tirocinium, diuisâ iam Prouinciâ, laborabat inducere Carolus Scribanus, quemadmodum supra est indicatum. Res cum Senatu aut acta erat, aut videri poterat: sed quorundam intercedente inuidiâ, in fumos abiit, haud leuiter indignato Antifite Ioanne Miræo, & damnante Magistratum inconstantiam. Itaque domo, quæ frustra iam erat, iterum diuenditâ, pergebant nihilominus Antuerpienses Patres iuuare urbem variâ functione; sed potissimum Catechismo: quem longè celeberrimum singulari gratiâ sustentabat nostrum aliquis, adeoque sibi amorem deuinxerat tenerioris ætatis, vt turmatim pueri puellæque effunderentur in occursum venientis ad aliquot passuum millia, & faustis precationibus lætisque carminibus deducerent in urbem quadam similitudine triumphi. Hæc quoque Societatis gloria perstrinxit oculos æmulorum: tantumque potuit inuidiâ, vt statio-

*Aldenardæ
denſe Col-
legium.*

*Collegium
Liranum.*

nem suam Catechistes deferere cogeretur, tanto civium lætū, lacrymisque puerorum, quanta præcesserant gaudia. Quin ut Collegij spes omnis Societati præcideretur, scholarum cura aliis demandata est à Consule, plerisque civium nostram repulsam frustra deplorantibus. Nihil eo factò commota Societas (cui per se aut per alios Dei gloriam salutemque hominum procurari, nulla distinctio est) locum nihilominus elegit tertie Probationis Patribus habitandum: nam Tirones iam acceperat Mechlinia. Ergo illa ipsa domus anno huius sæculi decimo quinto denuò redimitur à nostris; eiusque possessio est adita, nullis à civitate expetitis vitæ subsidis, nullâ vicissim ope compromissâ: quam tamen omnem ex Instituti nostri legibus haud cunctanter impendimus. Senatum quoque temporibus mutatis mutatum sensimus, neque semel liberalem.

*Collegium
Alostana-*
num.

Iam ad finem suum duodennales induciæ vergebant, quem sibi præoccupandum Alostana ciuitas duxit, admisâ Societate anno M. DC. XX. Alostum Bruxellas Gandauo diuidit itinere dimidiato, Flandriæ Imperialis & ingentis territorij caput. Eò submissus è nostris Sacerdos vsque eò inflammavit civium desideria, ipsumque permouit Senatum, ut seriam de Societatis Collegio susceperint cogitationem. Accessit ad causam vehemens patronus Iacobus Beeckmans, Decanus & Pastor vrbis; neque à suscepto semel patrocinio multorum contranitentium auctoritate passus est sese reuocari. Ac subinde Dux Archotanus post creatos Principum nomine Magistratus novos, graui oratione Ordinem nostrum in Senatu commendans, facile quod volebat persuasit. Communi vrbis ac Procerum nomine Decanus & Consul ad Carolum Scribanium Prouincialem legantur Collegium rogaturi, deque eius sustentatione publicam daturi fidem. Scribanius initio par Sociorum dedit, gnauos & insignes viros: quos trimestri hospitio perhumaniter apud se habuit Decanus. Domum non ita multò post dedere Proceres cum supellectile, ac docendæ iuuentuti magnificentum crexere gymnasium, perpetuum sui erga commune bonum & Societatem nostram studij monumentum.

*Collegium
Hallense.*

Duodecimus iam, isque postremus, induciarum expirabat annus: iam armorum horror circumstrepere cœperat, & tamen noua Societati sedes parta est Hallis. Sunt Hallæ Belgis, quod Italis Lauretum, sedes, inquam, electa Deiparæ, peruetustum Hannoniæ oppidum, Brabantis conterminum, tertio à Bruxellis lapide, admittendis omnium vndique gentium, si bella sinant, peregrinis maxime opportuno situ. Est in hac vrbe Virginis è ligno statua, trecentis quinquaginta & amplius retrò annis omni miraculorum genere nobilis: quam ab Elisabethâ Hungaricâ, nunc in Cælites relatâ, acceptam olim Mechthildis religiosissima Princeps Hallensibus testamento legauit, ingens & singulare donum. Est ea statua plurimis Regum populorumque donatis diues: ad quam quotidiani indigenarum aduenarumque concursus; sed duo ad stuporem celebres, in Pentecoste alter, alter mense Septembri: quibus anni temporibus hominum infinita millia per turmas & Sodalitia confluunt votiuum Virgini munus summâ veneratione representantes. Et verò

Diuz

Diuæ Tutelari urbem cordi esse, vel ex hoc scias, quòd in tot tantisque Belgij nostri turbis, cum alia vrbes etiam munitissimæ maximæque ab impijs expugnarentur, hæc modica & nihil admodum munita intercepti haud unquam quiescit; tametsi perduelles, qui Bruxellarum potiebantur, sæpius quàm vi quàm fraude tentarent, etiam miraculo non semel repulsi. In hanc urbem Societas, vbique Deiparæ studiosa, iam inde à primo suo in Belgium ingressu oculos coniecerat, excitando in primis eius cultui, vsui Sacramentorum crebriori introducendo, vitiisque quæ urbem agrumque possederant extirpandis. Euerardus certè Mercurianus Prouinciæ Præfectus, anno sesquimillesimo sexagesimo tertio, hortante Maximiliano à Bergis Cameracensium Archiepiscopo, dedit diligenter operam, vt Societatis in eo oppido collocandæ aliquam inueniret viam. Sed illo mox ad Comitria Generalia Romam profecto, atque intereà Maximiliano è viujs sublato, adhæc ingruentibus tumultuum Belgicorum turbis, vltra designationem & vota res progressa non est. Balduinus deinde ab Angelis, & ipse Prouincialis, rem strenuè tentauit, labore vano. Post illum Thomas Saillius, cultor Deiparentis eximius, rem propiùs adduxit. Is & pretium emendis istic ædibus iam dudum compararat, & nuper è Galliâ redux feroci excussus equo, cum hæretet in stapede, inuocatâ Diuæ Hallensis ope, magno viæ spatio ad Hallenses vsque portas pertractus, ornamenta in sacrificium fieri curarat, spe iam tum certissimâ venturæ breuî in oppidum Societatis. idemque ad aram supplex, infimis precibus suam (sic vocabat) Dominam obtestatus est, vt, quemadmodum Laureti, sic Hallis sacrum Pœnitentiæ tribunal Socijs exercendum traderet. Ad extremum res tantopere desiderata, tentata toties, tandem feliciter suscepta confecta que est à Francisco Henrico vander Burcht Archiepiscopo Cameracensi, imploratâ in id Alberti Principis piensissimi auctoritate. Et Albertus quidem litteris nostrâ commendatione plenis Senatui cohortatus, sensit vehementer alienum. Libello toto multis rationibus conferto docebant, Societatis admissionem primùm ipsimet Principi fore noxiam, deinde magno Hannoniæ Prætori, tum loci Magistratibus, ad quos scilicet iam inde ante omnem mortaliū memoriam templi sacelli que quoad possessiones & ornamenta spectaret administratio. quod munus inique à nostris occupandum foret. Binos se iam designasse Sacerdotes peregrinis aures daturus; si que id parum foret, tertium ac plures addituros; præterquam quòd Mendicantium Ordinum Ecclesiastæ solennibus per annum diebus auxilio venire consuescent. Ad hæc Reip. suæ inopiam representabant; ac denique precabantur, ne Princeps rem tantopere ciuitati suæ grauem, publicæ auctoritati aduersam, imperare pergeret Senatui populoque Hallensi, suis hæctenus Principibus deditissimo, nec vllas rebellium partes secuto. Ad has preces Albertus respondere Archiepiscopum iussit, quod profectò hic fecit tanto rationum verborumque pondere, vt continuò Princeps daret ad Senatui litteras, quibus omnino imperabat, vt nostros vrbe ac tecto donarent, vt liberum ad ornamenta thesaurosque Ecclesiæ aditum præberent, vt Confessariorum exedras pro dignitate construerent, vt nobiscum vnanimes, tamquam genuini filij, in excitandum

magis Matris cultum diligenter incumberent. Hoc Principis imperio sic vtendum duxit Archiepiscopus, quasi ea Sociorum Missio triennialis dumtaxat foret, & velut in experimentum: neque ipse in plures annos addiderat alimenta, ratus fore (id quod euēnit) vt temporum lapsu mutaretur animis Senatus. Enimuerò vt lana rudis tractatione fit mollior, ita Senatum populumque Hallensem vsu quodam & agendi consuetudine adeò demulsi Societas, vt quam absentem horruerant, presentem amarint, atque apud se perpetuam esse voluerint, postulato etiã gymnasio ad imbuendam religionem, moribus, litteris iuuentutem. Ceterum, post Franciscum Archiepiscopum, quem verè parentem habet Hallensis familia, Antonium quoque de Winghe Abbatem Latensem parentem alterum agnoscit.

*Collegium
Bredanũ.*

Finierant interim induciã; & quasi vno malo non satis miseri fuisset mus Belgæ, alterum grauius accessit, mors Alberti optimi sapientissimi que Principis: in quo Societas Belgica amittebat patrem; cuius orbitatis grauior fuisset sensus (quamquam fuit grauissimus) nisi matrem sibi seruasset Isabellam: cuius etiam solius auspicijs Collegio aucta est Bredæ, anno M.DC. XXV. Est Breda oppidum extremis ferè Brabantie finibus, Hollandos versus, amœnissimã terræ regione situm, quod sua Tempe Princeps Auræicus appellare consueuerat. Hæc erat Batavis militiæ palæstra, & exemplar quoddam absolutissimæ munitiois, quando Ambrosius Spinola Marchio lentã nouem mensium fame expugnauit urbem: fuitque hæc illa portentosa obsidio aduersus Europæ penè totius vires sustentata, quam Hermanni Hugonis nostri calamus immortalitate donauit. Vix occupatã urbe, condendi statim Collegij potestatem amplissimam fecit Isabella Princeps, atque ad subleuandos domus emendæ sumptus quinque florenorum millia eleemosynæ nomine erogauit. Empta domus est optimo vrbs loco, nostris vsibus quasi facta, quam Societati semper destinarent ciues Catholici, quamque Marchio vrbe captã Sacerdotibus nostris castra sequentibus vtendam assignarat, militari chirographo suã manu dato: quod omen quoddam fuisse visum est futurae habitationis. Senatus Gymnasium publicum nobis moderandum dedit. Templum quã nouo quã veteri opere constructum; cuius altari primum posuit lapidem pro Isabellã Principe Gubernator Balanzonius, vir quã militari scientiã tam pietate Christianã clarus. Verum pro dolor! non tam habitatio ea fuit, quã breuis temporis hospitium. Vrebat Henricum Auræicum suæ vrbs iactura, quæ & fratri Mauritio ex mœre morte attulerat, cum à Spinolã velut feram indagine cinctam eripi posse desperaret. Ergo in omnem recuperandi patrimonij occasionem vigil, iam semel tentarat, distento ad Traiectum Marchione Aytonã Belgij tunc Pro-gubernatore; quem celeriter aduentantem, quamuis vallo fossaque muniti iam cœperat, expectare non sustinens, vasa collegit. Iterum expertus anno M.DC. XXXVII. seu fortuna audentem seu quid aliud iuuit, certè obtinuit; quanto Regis Religionisque damno, æstiment alij. Societas interim expulsa, paucorum fructu annorum collecto, magno sui desiderio relicto.

*Captã
Bredã
pellitur
Societas.*

Atque

Atque hæc sunt nostræ Flandro-Belgicæ Collegia, quorum origines breuiter indicasse sufficiat. Hisce velut gradibus Prouincia sese promouit in eum statum, quem nunc videt sæcularis noster annus. Est proinde cur immortales gratias referamus, primùm Deo Optimo Maximo, qui fecundâ bonitate suâ tantillo semini, quale sparsum Louanij vidimus, tali tempore tantum dedit incrementum. Nam quis fortunam illam sperasset in perpetuâ ciuiliū bellorum calamitate, in tanto Religiosorum Ordinum numero, quibus alendis haud sanè par videri poterat patria? Sed iis animis sunt Belgæ, & proprium habent spem ipsam virtute superare. Itaque post Deum immortalem grates Belgarum populis debemus, quorum beneficio intra vrbes recepti sumus, & sustentamur: non inutiles profectò (si verum licet dicere) nec otiosi, sed secundæ vitis instar vicem domino referentis fructu suo. id quod mihi nunc planum facere incumbit, ne gloriosius fortasse quàm verius dixisse cuiuspiam videamur.

CAPVT TERTIVM.

De functionibus ac laboribus Societatis per Flandro-Belgium.

Ingressurus in rerum gestarum campum, ne superbè videar nostra venditare, non alienum duxi primo aditu præfari solenne illud sanctumque Societati, *Ad maiorem Dei gloriam*. Hæc vna maximè causa impellit calamum, vt lecturi opera nostra bona glorificent Patrem qui in cælis est. Nec enim tantâ sumus vecordiâ, vt ipsi nos putemus esse aliquid, ac non ex sanctissimâ **CHRIST I E S V**, quem imitandum suscepimus, disciplinâ, postquam omnia fecerimus, seruos inutiles profiteamur. Necessitatem quoque aliquam nostra commemorandi verus quorundam imponebat obtrectatio: quæ causa olim & Apostolum impulit labores suos enumerare Corinthiis; non sanè arroganter, sed ad famæ, cui nonnulli obtrectabant, necessarias (vt sic dicam) vindicias. Nonnullis enim Societas aliquando visa est supernumeraria in Belgio, quinta (quod aiunt) quadrigæ rota: cui verbo odioso respondendum erat, & Cassianum illud quod in nos torquent, *Cui bono?* ita retorquendum, *Cui non bono?* Quisquàmne homo est vllius generis, ordinis, ætatis, tantillus aut tantus? estne boni operis aliquod tam abiectum, tam arduum? vllùmne est tempus diurnum nocturnumve, quò se noster non extendat labor? Caue iactanter dici putes; sed quam operam in commune bonum profiteamur, intellige. Omnium hominum, locorum, temporum, horarum sumus, omnibus omnia facti vt omnes **CHRISTO** lucrifaciamus. Id quamquam in clarâ luce positum quotidie ab omnibus cerni potest; tamen quibus oculi vitioso aliquo humore caligant vsque eò, vt iis superuacanei videamur, etiam hoc orationis lumen adiuuendum est, si fortè hinc vel tenuem radium veritatis admittant. Sed ante omnia, quale Belgium inuenerit Societas, verbo indicandum est, vt naturâ soli cognitâ certius colonorum æstimeretur labor.

Parebant vni Domino **XVII**. Prouinciæ, quas Belgium no-

mina-